

Pròleg

Begoña Román Maestre

FONT: ROMÁN, Begoña. *Pròleg* dins de *Uppgiveness* de Daniel J. Meyer. Barcelona: Edicions TNC.

El bon teatre ho és perquè parla per a tothom i arreu, és universal. Gràcies al fet de contar històries representant-les, ens permet posar-nos en situació, a la pell i al cap d'altres, ser altres. I en la diferència, en el contrast amb la vida dels altres, ens ensenya més qui som nosaltres.

Protagonitzada per joves, no explica històries de joves i només per a ells. Parla del món global, del nord i el sud, de la sort i la justícia. Però sobretot parla de la necessitat de transformar-nos per transformar. I en aquesta metamorfosi ens mostra la importància del que en altres èpoques foren les virtuts teològiques: l'esperança, la fe i la caritat. Amb la mort de Déu, amb la secularització, amb el desencantament del món, continuem necessitant d'aquests bons hàbits (virtuts), malgrat que les anomenem d'una altra manera (futur, anhel, confiança, bondat), ja que són qüestions importants de coses que no podem perdre ni en la traducció ni en la transició. Nietzsche ho sabia quan afirmava a *El crepuscle dels ídols* que, qui té un perquè per viure, suporta quasi qualsevol com.

La història d'*Uppgiveness* és la de tres joves, dos nois i una dona, i un adolescent, a Suècia. Tots són blancs i nascuts al continent europeu, però les seves circumstàncies són radicalment diferents. Tots són fills de pares i mares que lluiten pels ideals revolucionaris del s. xviii. Els nois han de sortir de l'antiga Iugoslàvia «buscant el nord», la noia ja hi ha nascut. La justícia és inversament proporcional a la incidència de la sort a la vida de la gent. L'Inge, la noia, socialment de Suècia (tot i ser immigrant d'un altre país nòrdic) i la més gran de tots quatre, dona la benvinguda al centre on s'acull els nous i on es coneixen tots quatre personatges. Els convida a integrar-se mentre els recorda que afortunats que són per l'oportunitat que se'ls brinda. Està convençuda que viu en un món que és quasi el millor dels possibles. Del seu passat no

en sabem gaire, potser perquè no hi ha ruptures o punts d'inflexió; potser perquè tot ha de conservar-se al seu primer món perfectament civilitzat. L'Inge no es qüestiona massa res al principi; però la insatisfacció de les seves relacions afectives, la superficialitat amb què afronta les circumstàncies i, sobretot, la relació amb aquests tres nois, li canviarà el seu present i el seu futur. Els nois venen de països que els expulsen; el seu passat està carregat de guerres, morts, mentides, silencis. En Tarik és de Bòsnia i bosnià, però de família que ja era immigrant; té concedit l'asil i exerceix de voluntari ajudant l'Inge en les tasques del centre d'acollida a estrangers. És qui té una visió més ampla i oberta perquè ha viscut en totes dues bandes, la dels dos germans serbis, l'Ivan i l'adolescent Petar, i la de l'Inge. A aquesta li fa veure les contradiccions i els forats de les seves conviccions i accions. D'aquells, en coneix les pors i malfiances. També ell està ferit, malgrat que la seva, se suposa, és una història «d'èxit» perquè té el que buscava, viu al nord. Però és realment això el que vol, permès per viure havent-ne d'agrair contínuament l'oportunitat? En Tarik i l'Ivan, a part de competir per l'amor de l'Inge, hauran de prendre decisions cabdals que posaran a prova el tipus de persones que volen ser, més enllà d'on puguin viure.

Fugint i buscant l'asil, els dos germans que venen de Bòsnia, d'una part sèrbia i família sèrbia, l'Ivan i en Petar, confien a poder quedar-se al destí per al qual el seu pare ja els preparava, fent-los aprendre suec, per poder sortir de la terra hostil i del silenci. Un cop més, els més febles, que no trien res i ho pateixen de per vida, són els nens, en aquest cas l'adolescent de tretze-catorze anys, en Petar. Ell ja ha viscut el que ningú desitjaria mai a ningú; té un passat massa pesat. A en Petar encara el mou l'entusiasme del joc, la novetat, el poder començar de nou, l'anhel de viure. El germà li amaga la veritat, li camufla la realitat perquè, almenys, no sigui un nen trist. És la manera de l'Ivan de tenir cura del germà petit i de mantenir-se fort ell; és el seu perquè que li permet suportar quasi qualsevol com.

Encara al segle XXI hem de parlar, com ens recorda Bauman, dels qui viatgen per plaer, per lliure decisió, a la recerca d'allò diferent, i tornen a casa quan volen amb un mercop de targeta de crèdit (els turistes); i d'aquells altres que, a pesar de no voler abandonar casa ni costums, són expulsats, sense visa ni visat, i han de demanar sisplau,

com a favor pel qual els cal donar contínuament les gràcies, un lloc per viure. Del dret a moure's lliurement pel planeta no en gaudim tots. L'esperança és un article de luxe, com la paraula, la història i qui l'explica.

Sentir-se, saber-se lliures i segurs no és demanar tant, i alguns ho tenen vetat. La problemàtica nord i sud a la vella Europa amb els seus bells i tòpics discursos sobre drets humans esdevenen ara humiliants, perquè només uns quants afortunats poden gaudir-ne. Aquesta obra ens recorda que, malgrat els anys, les paraules que un dia vaig llegir pintades al mur de Berlín quan tot just començava a caure, «Les ànimes, com els cossos, també moren de gana», continuen vigents, en la forma de la banalitat de creure que som innocents.

En aquesta obra se'ns mostra la violència simbòlica i estructural; la que imposa subtilment el llenguatge polític i políticament correcte; la dels protocols, ordres i reglamentacions en nom dels drets humans i des de l'orgull acrític de creure's que s'està actuant bé. Quan es creu que el present és perfecte, com ho representa metafòricament el «nord», tot aboca a un conservadorisme còmplice amb les causes que generen el patiment que alhora intenten mitigar. Són cecs a l'asimetria entre els qui acullen i els qui vénen; a la manca d'hospitalitat vertadera quan s'imposen centres, horaris, costums, rutines, agendes. La seva és una racionalitat estratègica, freda, burocràtica, sense carn i ossos, una justícia incompleta per manca de cura.

Per això, i en contrast, és cabdal el paper que també hi tenen la música, el joc, les emocions (fenòmens universals) enfront de les normes i els protocols (força més particulars i contingents). És complex sintonitzar el cos i la ment, si és que es pot parlar en termes tan dualístics, però l'obra mostra que no hi ha cos ni ment que resisteixi sense confiança, esperança, generositat. L'ètica, en tant que reflexió sobre la vida bona (lliure, justa i feliç), és present a la vida d'aquests personatges. Volen viure autènticament, de veritat, a la realitat. Al cap i a la fi, viure bé implica saber el nivell de contradiccions i riscos que estem disposats a assumir.

Com a bon teatre que és, en aquesta obra res és senzill i sense matisos. Ens parla de la impossibilitat de sortir-se'n sol. Tot rau en el fet de prendre decisions més o menys

importants atenent a les conseqüències per a un mateix i per als altres propers: parlar o callar, obeir o desobeir, marxar o quedar-se, estimar i confiar o desconfiar i odiar. En efecte, s'hi exposa la complexitat que és viure, la necessitat de ser actors, autors de la pròpia vida, i esdevenir narradors d'una història perquè algú altre ens conegui i reconegui. Sense històries de debò, la ferida s'enquista. La paraula és terapèutica, sana i permet que la vida flueixi canviant ressentiment per reconeixement.

Si aquest text és universal és perquè parla del desig de viure bé, de poder gaudir d'un present perquè el futur sigui una incògnita oberta i no un futur fotut que condemna a la pura mera supervivència i no encoratja a la recerca de la vida bona. Viure fa mal, inevitablement i indisponiblement. La vida és plena de catàstrofes i calamitats; però el mal de les calamitats es pot evitar, és cosa nostra. R. Rossellini, a la seva pel·lícula estrenada el 1948, Alemanya, any zero, ja ens explicava el que suposa la guerra per a un nen / adolescent. Anys més tard, un altre país, unes altres causes, les mateixes víctimes: per què no n'aprenem?

Com que és teatre escrit, conté frases memorables, per subratllar, sobre mirar els ulls i veure la humanitat abans que la nacionalitat. Algunes, sobre el possible, el probable i el real, s'han de repetir perquè l'espectador / lector les recordi i aprengui. Són com tocs d'atenció per posar-se a disposició, per deixar-nos emportar, tocar, trastocar, trasbalsar. El teatre és això, exposar i exposar-se a l'escenari per submergir-se en una vivència total d'allò altre. El lector / espectador a qui es dirigeix el teatre escrit assumeix aquesta doble agència de veure i viure en la pròpia carn, sense haver d'abandonar la seva, la visió i vida d'altres, i pot a més exercir la imaginació, perquè llegir teatre és també imaginar-se la posada en escena.

Deia el poeta José Hierro que es pot arribar a l'alegria pel dolor. A vegades, però, hi ha dolor que no ensenya res i l'única manera de superar-lo és la companyia. Segurament no podem canviar-ho tot, però potser sí que podem canviar-nos a nosaltres i el món petit que ens envolta. Això és el que veurem aquí, pur teatre, bon teatre per fer-nos companyia i donar-nos raons per viure i per creure. Més enllà d'etiquetes o de dicotomies sobre art per art o art compromès, teatre per a joves o teatre polític, text

pessimista o moralitzador, aquí se'ns fa sentir, se'ns fa pensar; es donen raons i emocions per viure de debò, que és el contrari de la superficialitat i la frivolitat.

Com no podia ser d'altra manera, vull acabar donant les gràcies: al Daniel J. Meyer, per la magnífica obra que és Uppgiveness; al TNC, per la iniciativa de publicar també el text; i a tots dos per l'oportunitat d'escriure aquest pròleg.

Als qui llegiu teatre us recordo que, a continuació, hi ha més que paraules: gaudiu-les, penseu-les, transformeu-vos.

Begoña Román Maestre (Barcelona, agost de 2022)